

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

МУНІЦИПАЛЬНИЙ ПРОЦЕС
Силабус навчальної дисципліни

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
Спеціальність	D8 Право
Освітня програма	Магістр права https://surl.li/cfhosd
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	Денна
Рік підготовки, семестр	2 курс, 3 семестр
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС / 90 годин, у тому числі: лекційних занять – 18 годин, семінарських занять – 18 годин, самостійної роботи – 54 години
Форма семестрового контролю	Залік
Мова викладання	Українська
Інформація про викладачів	Лекції, семінарські заняття, консультації: Галус Олена Олександрівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, завідувачка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права nauka_kaf@univer.km.ua https://univer.km.ua/profile/halus-olena-oleksandrivna Профілі у наукових базах даних: ORCID https://orcid.org/0000-0002-5474-3323 Google Scholar https://scholar.google.com/citations?user=Y5YD-2IAAAAJ LinkedIn https://www.linkedin.com/in/%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%83%D1%81-097967105

Розміщення курсу	Google classroom «Муніципальний процес» https://classroom.google.com/c/ODY3OTU3NzI0NTU3?cjc=xtquygm3 Код класу: xtquygm3
Консультації	Офлайн консультації: згідно із затвердженим розкладом; Онлайн консультації: за попередньою домовленістю електронною поштою та Google meet у робочі дні з 9.00 до 17.00

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни

Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни	Загальні компетентності ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел ЗК 4. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) ЗК 7. Здатність приймати обґрунтовані рішення. Спеціальні компетентності СК 1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності СК 5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.
Програмні результати навчання	РН 1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання РН 4. Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки РН 7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання РН 11. Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування інститутів публічного та приватного права і кримінальної юстиції РН 13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів РН 14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування РН 16. Брати продуктивну участь у розробці проектів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини

	РН 17. Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності.
Місце дисципліни в логічній схемі	<i>Попередні навчальні дисципліни:</i> - Проблеми нормотворення та правозастосування - Україна в міжнародному правовому вимірі - Теорія і практика адміністративного судочинства <i>Супутні навчальні дисципліни:</i> - Застосування Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод - Практика забезпечення конституційних прав людини <i>Дисципліна пов'язана з такими вибірковими дисциплінами:</i> - Форми безпосереднього народовладдя
Зміст навчальної дисципліни	Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу Тема 2. Установчий муніципальний процес Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес Тема 5. Статутний муніципальний процес Тема 6. Регламентний муніципальний процес Тема 7. Договірний муніципальний процес Тема 8. Бюджетний муніципальний процес
Рекомендовані джерела для вивчення навчальної дисципліни	<i>Нормативно-правові акти та судова практика</i> 1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1996. № 30. Ст. 141. 2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: http://www.humanities.edu.ru/db/msg 3. Виборчий кодекс України від 19.12.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20 4. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text 5. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text 6. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text 7. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua. 8. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text 9. Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування: Закон України від 09.05.2024 № 3703-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3703-20#Text 10. Про лобіювання: Закон України від 23.02.2024 № 3606-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text 11. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text 12. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text 13. Статут Хмельницької міської територіальної громади : Рішення Хмельницької міської ради від 14.06.2024 року №3. URL : https://www.khm.gov.ua/uk/content/statut-hmelnyckoyi-miskoyi-

[terytorialnoyi-gromady.](#)

14. Бюджетний регламент Вінницької міської ради, затверджений на 7 сесії 7 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 29.04.2016 № 214 «Про Бюджетний регламент Вінницької міської ради URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2016/№214%2029-04-2016%20Про%20Бюджетний.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).

15. Бюджетний регламент щодо складання, порядку розгляду та затвердження бюджету міста Хмельницького, внесення змін до нього та подання звітності про виконання міського бюджету, затверджений Рішенням виконавчого комітету № 814 від 11.10.2018 «Про затвердження Бюджетного регламенту щодо складання, порядку розгляду та затвердження бюджету міста Хмельницького, внесення змін до нього та подання звітності про виконання міського бюджету». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/vid-11102018-no-814-pro-zatverdzhennya-byudzhelnogo-reglamentu-shchodo-skladannyaporyadku>

16. Регламент виконавчих органів міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету міської ради від 30.01.2020 р. №252 «Про Регламент виконавчих органів міської ради». (м. Вінниця). URL: <https://www.vmr.gov.ua/Executives/default.aspx>

17. Регламент виконавчих органів Харківської міської ради XXIV скликання, затверджений рішенням виконавчого комітету від 02.04.2003 № 309 «Про регламент виконавчих органів Харківської міської ради XXIV скликання». URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/72720>

18. Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету №903 від 13.10.2017 «Про Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради». URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/pool/info/doclmr_1.nsf/\(SearchForWeb\)/6149D051232BFC11C22581B8003D7174?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/pool/info/doclmr_1.nsf/(SearchForWeb)/6149D051232BFC11C22581B8003D7174?OpenDocument)

19. Регламент Вінницької міської ради, затверджений на 2 сесії 8 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 04.12.2020 № 42 «Про Регламент Вінницької міської ради від 04.12.2020 № 42». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2020/%E2%84%9642%2004-12-2020.pdf>

20. Регламент Вінницької міської ради, затверджений у новій редакції на 4 сесії 8 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 24.12.2020 № 139 «Про внесення змін до рішення міської ради від 04.12.2020 № 42». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2020/%E2%84%96139%2024-12-2020.pdf>

21. Регламент Львівської міської ради 8-го скликання, затверджений на 1-й сесії 8-го скликання Ухвалою Львівської міської ради №4 від 24.12.2020 року «Про затвердження Регламенту Львівської міської ради 8-го скликання». URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument)

22. Регламент роботи виконавчих органів Хмельницької міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету від 26.05.2016 року №363 «Про затвердження регламенту роботи виконавчих органів Хмельницької міської ради». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/reglament-roboty>

23. Регламент Харківської міської ради 8 скликання, затверджений Рішенням 2 сесії Харківської міської ради 8 скликання від 30.12.2020

№16/20 «Про затвердження Регламенту Харківської міської ради 8 скликання». URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/691801>
 24. Регламент Хмельницької міської ради VIII скликання, затверджений Рішенням першої сесії Хмельницької міської ради №6 від 08.12.2020 р. «Про затвердження Регламенту Хмельницької міської ради восьмого скликання». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-reglamentu-hmelnyskoyi-miskoyi-rady-vosmogo-sklykannya-0>

Література

25. Баймуратов М. Пропілеї муніципального права демократичної держави та її муніципальної правової політики: монографія. / Одеса: Фенікс, 2024. 336 с.
26. Галус О.О. До питання про впровадження принципів народовладдя та належного врядування в діяльність органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2026. Випуск 2. Частина 1. С. 93-97. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.02.1.13>
27. Галус О.О. Форми безпосереднього народовладдя в Україні: монографія / наук. ред. Г. О. Мурашин. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2013. 214 с.
28. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
29. Носова В. М. Види муніципального процесу в Україні крізь призму форм реалізації місцевого самоврядування: концептуальні підходи. *Держава і право*. 2011. Випуск 52. С. 191–197. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/34111>
30. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.
31. Батанов О. В. Європейська традиція муніципального права: епоха формування та напрями розвитку. *Наукові записки [Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка]. Серія: Право*. 2017. Вип. 1. С. 11-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snslnnp_2017_1_4
32. Волохов О.С. Ефективність законодавства та міжнародні стандарти правотворчості: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2025.

484 с.

33. Галус О.О. Інституційно-правові механізми реалізації принципу належного врядування при здійсненні органами місцевого самоврядування повноважень у сфері цивільного захисту. *Економіка. Фінанси. Право*. 2026. № 4. С. 21-23. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2026.4.4>

34. Галус О.О. До питання про правове регулювання процедури внесення та розгляду місцевої ініціативи як форми безпосереднього народовладдя. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2026. №1. С. 68-73. <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2026.13>

35. Галус О.О. Проблемні аспекти забезпечення повноважності місцевих рад за неможливості проведення виборів в умовах воєнного стану. *Український політико-правовий дискурс*. 2026. №21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19334241>

36. Галус, О. (2026). Правове регулювання електронних петицій до органів місцевого самоврядування: аналіз чинного законодавства, муніципальної практики та законопроєкту № 11082. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, (20). <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2026-20-01-02>

37. Самсін І.Л., Гаврік Р.О., Галус О.О. Проблемні аспекти вирішення адміністративних справ за участю органів публічної адміністрації, що здійснюють правове регулювання у сфері енергетики. *Сучасна доктрина права*. 2026. № 14 (98). С. 110-119. DOI: <https://doi.org/10.25313/3083-7774-2026-4-12>

38. Галус О.О. Поняття та види муніципально-правових актів. *Конституційно-правові академічні студії*. 2017. №3. С.26-32.

39. Галус О.О. Поняття та ознаки муніципально-правового договору. *Конституційно-правові академічні студії*. 2018. №2. С. 114-118.

40. Галус О.О. Правове регулювання форм безпосередньої участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення. *Журнал східноєвропейського права*. 2019. № 64. С. 80–91. URL : http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2019/06/halus_64.pdf

41. Галус О.О. До питання про визначення меж муніципально-правового регулювання. *Університетські наукові записки*. 2019. № 69-70. С. 38-49.

42. Галус О.О. Правове регулювання міжнародної співпраці територіальних громад в умовах євроінтеграції. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2019. Випуск 11. С. 63-67

43. Димиденко В. О. Система муніципального права України: загальнотеоретичний аспект. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 2 (107). С. 84-95.

44. Калиновська Т. О. Нормативно-правові акти місцевих рад як органів місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Київ, 2011. 250 с.

45. Лінецький С. В. Парламентський регламент: елементарний навчально-прикладний курс. К.: [ФОП Москаленко О.М.], 2017. 281 с.

46. Наумова К. І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2017. 255 с.

47. Оптимізація правотворчої діяльності: теоретико-правові засади:

	монографія. / За заг. ред. Пархоменко;. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 512 с. 48. Парламентські процедури. Посібник для депутатів місцевих рад та активістів громад. Волинський ресурсний центр (з використанням матеріалів Фонду Освіта Для Демократії (Польща), Товариства Лева та Інституту Політичної Освіти за кошти, надані Демократичним Фондом ООН через Програму Розвитку ООН в Україні), 2015. 134 с. URL: http://ipo.org.ua/wp-content/uploads/2015/06/web4.pdf 49. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Модуль 2. Процедурні питання організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади. Посібник розроблено в рамках Проекту USAID ДІАЛОГ, який впроваджується Асоціацією міст України. Київ, 2015. 48 с. 50. Приходько Х. В. Муніципальний процес і конституційний процес: синергетичні аспекти змісту їх співвідношення. <i>Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Право.</i> 2012. Вип. 1. С. 91–101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_pr_2012_1_13 51. Слинько Д. В. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. <i>Національний юридичний журнал: теорія і практика.</i> Лютий 2016. С. 19–23. 52. Сущенко Д.В. Адміністративні процедури в Україні та країнах Європи: монографія. Херсон: Гельветика, 2026. 240 с.
--	--

Навчальний контент

	№ теми	Назва теми	Кількість годин					
			Усього	у тому числі				
				Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
Тематичний план навчальної дисципліни	1.	Загальна характеристика муніципального процесу	8	2	2	-	-	4
	2.	Установчий муніципальний процес	16	4	4	-	-	8
	3.	Нормотворчий муніципальний процес	10	2	2	-	-	6
	4.	Правозастосовчий муніципальний процес	10	2	2	-	-	6
	5.	Статутний муніципальний процес	14	2	2	-	-	10
	6.	Регламентний муніципальний процес	12	2	2	-	-	8
	7.	Договірний муніципальний процес	10	2	2	-	-	6
	8.	Бюджетний муніципальний процес	10	2	2	-	-	6
		Всього годин	90	18	18	-	-	54
Методи навчання та форми поточного контролю		1) традиційний усний виклад змісту теми; 2) слайдова презентація; 3) дискусія.						

	На семінарських та практичних заняттях застосовуються: 1) дискусійне обговорення проблемних питань; 2) вирішення ситуаційних завдань (кейсів); 3) складання та розгляд окремих процесуальних документів. Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни може проводитися у формах: 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції; 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях; 3) перевірка виконання поточних контрольних робіт у формі тестування; 4) захист підготовленого публічного виступу.
Лекційні заняття	Лекційне заняття 1 Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу 1. Поняття та ознаки муніципального процесу. 2. Функції муніципального процесу. 3. Види муніципального процесу. 4. Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів. Лекційне заняття 2, 3 Тема 2. Установчий муніципальний процес 1. Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування. 2. Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя. 3. Поняття та етапи референдного муніципального процесу. 4. Поняття та етапи виборчого муніципального процесу. 5. Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу. 6. Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади. 7. Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану. Лекційне заняття 4 Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес 1. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес. 2. Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів. 3. Організаційно-правове та інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. 4. Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування. 5. Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення. 6. Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. Лекційне заняття 5

	Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес 1. Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів. 2. Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції. 3. Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення. 4. Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів. Лекційне заняття 6 Тема 5. Статутний муніципальний процес 1. Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції. 2. Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади. 3. Структура статуту територіальної громади та її елементи. Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні. Лекційне заняття 7 Тема 6. Регламентний муніципальний процес 1. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції. 2. Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради. 3. Контроль за дотриманням приписів регламенту місцевої ради. 4. Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу. Лекційне заняття 8 Тема 7. Договірний муніципальний процес 1. Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види. 2. Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору. 3. Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору. 4. Перспективи запровадження договірного регулювання муніципально-правових відносин. Лекційне заняття 9 Тема 8. Бюджетний муніципальний процес 5. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів. 6. Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання. 7. Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами. 8. Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального процесу в умовах проведення муніципальної реформи.
Семінарські заняття	Семінарське заняття 1 Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу <i>Питання для усного опитування та дискусії</i> 1. Поняття та ознаки муніципального процесу. 2. Функції муніципального процесу.

3. Види муніципального процесу.
4. Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань за темою заняття.

Семінарське заняття 2, 3

Тема 2. Установчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

1. Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
2. Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя.
3. Поняття та етапи референдного муніципального процесу.
4. Поняття та етапи виборчого муніципального процесу.
5. Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу.
6. Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади.
7. Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань за темою заняття.

Семінарське заняття 4

Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

1. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес.
2. Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів.
3. Організаційно-правове та інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.
4. Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування.
5. Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення.
6. Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань за темою заняття.

Семінарське заняття 5

Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів.
2. Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції.
3. Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення.

	4. Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів. <u>Аудиторна письмова робота</u> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття. Семінарське заняття 6 Тема 5. Статутний муніципальний процес <u>Питання для усного опитування та дискусії</u> 1. Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції. 2. Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади. 3. Структура статуту територіальної громади та її елементи. Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні. <u>Аудиторна письмова робота</u> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття. Семінарське заняття 7 Тема 6. Регламентний муніципальний процес <u>Питання для усного опитування та дискусії</u> 1. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції. 2. Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради. 3. Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради. 4. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу. <u>Аудиторна письмова робота</u> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття. Семінарське заняття 8 Тема 7. Договірний муніципальний процес <u>Питання для усного опитування та дискусії</u> 1. Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види. 2. Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору. 3. Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору. 4. Перспективи запровадження договірного регулювання муніципально-правових відносин. <u>Аудиторна письмова робота</u> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття. Семінарське заняття 9 Тема 8. Бюджетний муніципальний процес <u>Питання для усного опитування та дискусії</u> 8.1. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів. 8.2. Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання. 8.3. Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами. 8.4. Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального
--	--

	процесу в умовах проведення муніципальної реформи. <u>Аудиторна письмова робота</u> Виконання студентами тестових завдань за темою заняття.
Самостійна робота студентів	Бали за самостійну роботу можна здобути такими шляхами: 1. виконати індивідуальне завдання у формі наукової роботи на тему, погоджену із викладачем; 2. за результатами неформальної освіти. Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання Індивідуальне завдання виконується у вигляді наукової роботи. Тема наукової роботи обирається здобувачем добровільно з наведеного нижче переліку та закріплюється за ним науково-педагогічним працівником на початку семестру. Наукова робота – це самостійно виконане наукове дослідження певної проблеми, яке відповідає науковим принципам, має певну структуру, містить результат власного пошуку та обґрунтовані висновки. Підготовка ІНДЗ у такій формі передбачає: 1) підбір та опрацювання літератури за темою наукової роботи; 2) складання плану роботи (вступ, перше питання – розкриття теоретичних аспектів проблеми, друге питання – аналіз фактичних та статистичних даних, висновки, список використаної літератури та інформаційних джерел); 3) виклад основних ідей та пропозицій авторів. Форма контролю – перевірка правильності виконання ІНДЗ із врахуванням самостійності, творчості та правильності розрахунків. Результати наукової роботи можуть публікуватись у вітчизняному чи закордонному науковому виданні у вигляді статті, доповідатись на міжнародній, всеукраїнській чи університетській конференціях з публікацією або без публікації тез. Орієнтовний перелік наукових робіт 1. Шляхи вдосконалення муніципального процесу в Україні на основі позитивного зарубіжного досвіду. 2. Дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування. 3. Вибірчі системи на місцевих виборах: поняття та види. 4. Передвиборна агітація на місцевих виборах: проблеми правового регулювання та практики проведення. 5. Дослідження практики розгляду судами виборчих спорів на місцевих виборах. 6. Практика проведення місцевих референдумів в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення 7. Місцевий референдум як форма безпосереднього народовладдя територіальної громади. 8. Правові позиції Конституційного Суду України стосовно актів органів місцевого самоврядування. 9. Аналіз судової практики щодо оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. 10. Лобіювання у нормотворчому муніципальному процесі. 11. Проблеми реалізації муніципальної реформи в умовах воєнного стану. 12. Адміністративна процедура в діяльності органів місцевого самоврядування 13. Проблемні питання виходу територіальної громади зі складу об'єднаної. 14. Юридична сила норм статутів територіальних громад.

	15. Порівняльна характеристика статутів територіальних громад. 16. Порівняльна характеристика регламентів місцевих рад. 17. Аналіз судової практики щодо оскарження індивідуально-правових актів органів місцевого самоврядування. 18. Проблемні питання прийняття, зміни та скасування індивідуальних муніципально-правових актів. 19. Договір про делегування повноважень. 20. Нормативний договір як джерело муніципального права. 21. Самооподаткування як форма муніципальної демократії. 22. Бюджетний муніципальний процес в умовах воєнного стану.
--	---

Політика та контроль

Політика щодо дедлайнів та здобуття балів за пропущені заняття	Перескладання лекцій та семінарських занять відбувається у порядку, визначеному Положенням про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0). Перескладання лекції: виконання презентації по питаннях теми пропущеної лекції. Перескладання семінарського заняття: усне опитування по питаннях пропущеного семінару та проходження тестування.
Підсумковий контроль	Питання для підготовки до підсумкового контролю 1. Поняття та ознаки муніципального процесу. 2. Функції муніципального процесу. 3. Види муніципального процесу. 4. Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів. 5. Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування. 6. Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя. 7. Поняття та етапи референдного муніципального процесу. 8. Поняття та етапи виборчого муніципального процесу. 9. Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу. 10. Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади. 11. Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану. 12. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес. 13. Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів. 14. Організаційно-правове забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. 15. Інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування. 16. Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування. 17. Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення. 18. Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування. 19. Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів. 20. Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції. 21. Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення.

	22. Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів. 23. Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції. 24. Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади. 25. Структура статуту територіальної громади та її елементи. 26. Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні. 27. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції. 28. Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради. 29. Контроль за дотриманням приписів регламенту місцевої ради. 30. Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради. 31. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу. 32. Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види. 33. Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору. 34. Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору. 35. Перспективи запровадження договірної регулювання муніципально-правових відносин. 36. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. 37. Доходи і видатки місцевих бюджетів. 38. Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання. 39. Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами. 40. Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального процесу в умовах проведення муніципальної реформи.
Критерії оцінювання	Оцінювання здійснюється відповідно до Положенням про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0). Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми: <pre> graph TD A[Вивчення навчальної дисципліни] --> B[100 балів] B --> C[Очна денна вечірня форма навчання] B --> D[Заочна дистанційна форма навчання] C --> E[до 10 балів – за результатами навчання під час лекцій] E --> F[до 30 балів – за результатами навчання під час семінарських практичних лабораторних занять] F --> G[до 20 балів – за результатами самостійної роботи] D --> H[до 5 балів – за результатами навчання під час лекцій] H --> I[до 25 балів – за результатами навчання під час семінарських практичних лабораторних занять] I --> J[до 30 балів – за результатами самостійної роботи] G --> K[до 40 балів – за результатами складання семестрового контролю] J --> K </pre>

	Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у формі заліку. У випадку необхідності проведення заліку онлайн, він проводиться у формі тестування із застосуванням комп'ютерних технологій в режимі реального часу. Підсумовування балів за результатами вивчення навчальної дисципліни здійснюється, як правило, на підставі результатів поточного контролю. Семестрова оцінка із залікової навчальної дисципліни (за умови, що здобувачем за поточний контроль накопичено 36 і більше балів) обчислюється за формулою: $\sum c = \text{Бпк} \cdot 100 / 60, \text{ де:}$ $\sum c$ – загальна кількість балів; Бпк – кількість балів, отриманих за поточний контроль. Здобувач освіти, який бажає отримати підсумковий бал вищий за розрахунковий (відповідно до зазначеної формули) із залікової навчальної дисципліни, має право скласти семестровий залік. У такому разі семестрова оцінка із залікової навчальної дисципліни обчислюється шляхом додавання накопичених здобувачем освіти балів з поточного та семестрового контролю. У разі отримання здобувачем вищої освіти на заліку підсумкової оцінки, що є нижчою ніж розрахункова, йому виставляється розрахункова оцінка. Якщо здобувач вищої освіти до дати завершення теоретичного навчання у відповідному семестрі накопичив за поточний контроль менше 20 балів, йому у відомості виставляється підсумкова оцінка «F» і такий здобувач має право на повторне вивчення відповідної навчальної дисципліни.
Можливість визнання результатів неформальної освіти	Результати неформальної освіти здобувача (участь у вебінарах, курсах, круглих столах, інших заходах за тематикою пов'язаною із вивченням навчальної дисципліни) можуть бути визнані у порядку, визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (https://cutt.ly/Ee8mmyUb). Результати неформальної освіти здобувача можуть бути визнані шляхом повного або часткового зарахування балів за самостійну роботу.
Політика академічної доброчесності	Розділ «Академічна доброчесність» на сайті Університету (https://surl.li/eqbt0y) Кодекс академічної доброчесності Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/5rMH6Rji). Положення про систему запобігання академічному плагіату в академічних та наукових текстах у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/8rMH7UJZ)
Політика врегулювання конфліктів	Етичний кодекс Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (https://surl.li/xddcxm). Процедура звернення з апеляцією на результати підсумкового контролю передбачена п. 3.8.8 Положення про організацію освітнього процесу у ХУУП імені Леоніда Юзькова (https://cutt.ly/FtC24tq0).
Зворотній зв'язок	1. Під час аудиторних занять, консультацій. 2. За допомогою анкетування після завершення вивчення навчальної дисципліни, регулярних анкетувань студентів, що проводяться в університеті. 3. На корпоративну електронну пошту nauka_kaf@univer.km.ua

РОЗРОБНИК

завідувачка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидатка юридичних наук, доцентка **Олена ГАЛУС**

СХВАЛЕНО

рішення кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права від 17 червня 2026 року, протокол № 13.

**Завідувач кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права**

Олена ГАЛУС

**Погоджено
Гарант освітньої програми**

Сергій КРУШИНСЬКИЙ